

ΜΠΕΡΓΑΔΗΣ

ΑΠΟΚΟΠΟΣ

Ἡ ἀρχή. Τὸ ὄνειρο καὶ τὸ κατέβασμα στὸν Ἄδη

(3 - 72)

Μιὰν ἀπὸ κόπου ἐνύσταξα, νὰ κοιμηθῶ ἐθυμήθην,
ἔθεκα στὸ κρεβάτιν μου κι ὕπνον ὑποκοιμήθην.
Ἐφάνισθή μου κι ἔτρεχα εἰς λιβάδιν ὠραιωμένον,
φαρὶν ἐκαβαλίκευγα σελοχαλινωμένον·
κι εἶχα στὴν ζώσῃν μου σπαθίν, στὸ χέρι μου κοντάριν,
ζωσμένος ἦμουν ἄρματα, σαγίτες καὶ δοξάριν,
κι ἐφάνη με ὀκ' ἔδιωχνα μὲ θράσος ἐλαφίνα·
ὥρῃς ἐκοντοστένετον καὶ ὥρῃς μὲ βιάν ἐκίνα. 10
Προυνὸν τοῦ τρέχειν ἤρχισα τάχα νὰ βάλλω χέρα,
ἔτρεχα ὥστε κι ἔτσάκισε τὸ σταύρωμα ἡ μέρα·
κι εὐθὺς ἀπὸ τὰ μάτια μου ἐχάθηκεν τὸ λάφιν,
καὶ πῶς καὶ πότ' ἐχάθηκεν ἐξαπορῶ τοῦ γράφειν.
Λοιπὸν τὸ τρέχειν ἔπαυσα, οὕτως καὶ τὸ σπουδάζειν,
καὶ τὸ ξετρέχειν τ' ἄπιαστον καὶ τὸ φαρὶν κολάζειν,
καὶ ἀγάλι ἀγάλι ἐπήγαινα, σιγὰ σιγὰ ἐπερπάτου,
τὸν κόσμον ἐξενίζουμου, τ' ἄνθη καὶ τὰ καλά του.
Καὶ πρὸς τὴν δείλῃν ἔσωσα στοῦ λιβαδιοῦ τὴν μέσην,
κι ἡῦρα δεντρὸν ἐξαίρετον καὶ ὀρέχθην τοῦ πεζεύσειν. 20
Ἐπέξευσα εἰς τὸ δεντρὸν κι ἔδεσα τ' ἄλογόν μου,
καὶ τ' ἄρματα ἐξεζώστηκα, θέτω τα στὸ πλευρόν μου.
Ὁ τόπος ὅπου ἐπέξευσα, λέγω ἐκεῖ ὅπου ἐστάθην,
ἦτον τοῦ λιβαδιοῦ ὀφθαλὸς κι ἦτον γεμάτος τ' ἄνθη.
Τὸ δέντρον ἦτον τρυφερὸν κι εἶχεν πυκνὰ τὰ φύλλα,
εἶχεν καὶ σύγκαρπον ἄθον καὶ μυρισμένα μῆλα·
καὶ μυριαρίφνητα πουλιὰ στὸ δέντρον φωλεμένα
κατὰ τὴν φύσιν καὶ σκοπὸν ἐλάλειν τὸ καθένα.

3 Παραλείπονται οἱ δύο πρῶτοι στίχοι τοῦ τίτλου (βλ. Σημειώσεις). — 12 Ἡ ἐν-
νοια: ὥσπου πέρασε τὸ μεσημέρι. — 16 κολάζειν: νὰ κουράζω τὸ ἄλογό μου.

ΠΙΜΑΔΑ ΚΟΡΗΣ ΚΑΙ ΝΙΟΥ

Κόρη καὶ νιὸς δικάζεται

(1 - 64)

Κόρη καὶ νιὸς δικάζεται ἀπὸ 'να παραθύρι
μιὰ νύκτα ὡς ὀπῶδωσεν τς αὐγῆς τὸ σημαντήρι·
ὁ νιότερος ζητᾷ φιλι κι ἡ κόρη δακτυλίδι,
κι ὁ νιὸς τὸ δακτυλίδιν του τῆς κόρης δὲν τὸ δίδει,
μὰ μὲ κρυφὰ κομπώματα δώσει το θέλει λέγει·
καὶ πῶς καὶ τί καὶ ποταπῶς, μὲ τί τρόπον τὸ λέγει;
«Ὅντεν ὁ κόρακας γενῇ ἄσπρος σὰν περιστέρι,
ὄντεν ἰδῆς ἀσπούργιτα νὰ διώχνῃ τὸ ξιφτέρι,
ὄντεν ἡ θάλασσα σπαρθῇ σιτάρι καὶ κριθάρι, 10
ὄντεν ἰδῆς εἰς τὸ βουνὶ νὰ περπατῇ τὸ ψάρι,
ὄντεν ὁ σκύλος καὶ ὁ λαγὸς ποίσουν ἀδελφосύνη,
κι ἡ γάτα μὲ τὸν ποντικὸν ποίσουν συντεκνοσύνη,
ὄντεν ὁ γάιδαρος γενῇ ἄγγελος νὰ πετάξῃ,
καὶ ἰδῆς τὸν ἥλιον τ' οὐρανοῦ τῇ στρατά του ν' ἀλλάξῃ,
ὄντεν ἰδῆς τς ἀσπάλαθους καὶ νὰ γενοῦν μερσίνη,
ὄντε γενοῦσιν οἱ μηλιῆς τοῦ λαγκαδίου σκίνοι,
ὄντεν ἰδῆς τὸ πέλαγος ν' ἀρχίσῃ ν' ἀποφρύσσει,
τότες ἐμέν κι ἐσέν, κυρά, θέλουσιν εὐλογῇσαι». 20
Ἡ κόρη, ὡς ἦτον φρόνιμη, μὲ γνώσῃν ἐγκικήθη
καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν νιότερον ἵτις ἀπιλογήθη:
«Ὅντεν ὁ μέγας οὐρανὸς πέσῃ κάτω στὸ χῶμα
καὶ ἡ ἀλήθεια, νιότερε, φανερωθῇ γιὰ ψόμα,
ὄντες ἰδῆς τῇ θάλασσᾳ καὶ ἀρχίσῃ νὰ γλυκάνῃ,
ὄντε βρεθῇ γιὰ τοὺς νεκροὺς ἀνάστασης βοτάνι,
ὄντε τὸ φέγγος τ' οὐρανοῦ πέσῃ στὴ γῇ νὰ σβήσῃ,
τότες ἐσέν, ἀφέντη μου, θέλω γλυκοφιλήσῃ». 30
Καὶ μέσα στ' ὄχι κι εἰς τὸ ναί, μέρωμα κι εἰς ἀγριάδα
ἔσωνε καὶ κατάνταινε τῆς μέρας ἡ ἀσπράδα
κι ἐκίνα ὁ κύρ Ἥλιος τοῦ δρόμου νὰ φουσκώνῃ,
τῆς νύχτας τῆς κουρφόβλεψες νὰ τῆς ξεφανερώνῃ.

2 ὡς ὀπῶδωσεν: ὡς οὐτοῦ χτύπησε. — 7 κ.ε. Καὶ ἐδῶ «ἀδύνατα», ὅπως στὸν Σαχλί-
κη (σ. 77, στ. 8-21).

Τότες ὁ νιὸς ἐμίσησεν ἀπὸ τὴν κορασίδα
καὶ σὲ καμία συνίβαση δὲν ἤλθασιν, ὥς οἶδα.
Δεύτερη νύκτα σ' ὥρες τρεῖς ἐκάτσε τὸ φεγγάρι,
κι ὁ νιὸς ἐγύρευε νὰ μπῇ στῆς λυγερῆς τῇ χάρῃ.
Κι ἀπείτις ἀναπάηκεν ἡ στράτα τῶν ἀνθρώπων,
ὁ νιὸς αὐτεῖνος ἔσωσε στὸ μαθημένον τόπον.
Κι ἡ κόρη, ὥς ἦτον πρὸς αὐτὸν καμπόσο βαρεμένη,
ἐκάθετο κι ἐνίμενε κι ἦτονε κι ἐγνοιασμένη,
ὅτ' ἦτονε στὸν ἔρωτα τοῦ πόθου πλανεμένη
καὶ στῆς ἀγάπης τῇ φιλιᾷ ἦτον πεδουκλωμένη. 40
— Ὅντεν ὁ νιὸς ἀπέσωσεν ἔξω στὸ παραθύρι,
ἡ λυγερὴ ἀπὸ ραθυμίας ἦτονε χρεῖα νὰ γείρη,
καὶ μὲ τοῦ πόθου τῇ φιλιᾷ στὸ παραθύρι σώνει·
ἔφτασε κι ἀποκούμπησε κι ἔλαμψε σὰν τὸ χιόνι.
Καὶ ἀπείν τὴν εἶδε ὁ νιότερος, γλυκιὰ ἐχαιρέτησέν τη,
καὶ ἀπὸ τὴν πίκραν τὴν πολλὴν ἐπαρηγόρησέν τη·
κι εἶπεν τῆς: «Τάχα, μάτια μου, κρατεῖς μου κακοσύνη
στά λόγια, στὴν ὑπόθεσι τὴν ψεσινὴν ἐκείνη;
— Ἄ σοῦ 'χα θέλει κάκιτα, δὲν ἤθελα προβάλει,
δοσμένον ἐν' στὸν ἄνθρωπο, ἐσὲν καὶ ἄλλου, νὰ σφάλῃ» 50
καὶ ἂν ἔσφαλες ἐχτὲς ἀργὰ στά συντυχέματά σου,
δύναται τώρα ἡ γνώμη σου ν' ἀλλάξῃ τὴν καρδιά σου...
— Ὡ γλυκοπεριστέρα μου, πῶς μοῦ μιλεῖς, κερά μου; 59
ὦ δρόσος τῆς ἀγάπης μου καὶ γλύκα τῆς καρδιάς μου,
δὲν εἶσαι παρηγόρημα τῆς πίκρας μου τῆς τόσης;
Θέλημαν ἔχεις νὰ μὲ ζῆς κι ἐξιά νὰ μὲ σκοτώσης·
ἐσὺ κρατεῖς στά χέρια σου τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς μου
κι εἶς' ἄγγελος μὲ τὸ σπαθὶ νὰ πάρῃς τὴν ψυχὴ μου».

Τὸ δαχτυλίδι καὶ οἱ ἀντιρρήσεις τοῦ νιότερου
(83 - 120)

«Ἄμα γνωρίζεις καὶ θωρεῖς σὲ μένα τέτοια εἶδη,
γιατὶ περηφανεύεσαι νὰ δώσης δαχτυλίδι;

33 ἐκάτσε τὸ φεγγάρι: ἔδυσε. — 50 ἄλλου: ἄλλου (ἀνθρώπου). — 51 συντυχέ-
ματα: τὰ λόγια σου (αὐτὰ ποὺ εἶπες).

83 τέτοια εἶδη: τέτοιες ἀρετὲς (στοὺς στ. 80-82 ὁ νέος τὴν εἶχε παινέσει μὲ
τὰ καλύτερα λόγια: ἀστέρας λαμπυρός, τῆς ἐμορφιάς ἢ χάρῃ κ.ἄ.).

— Γιατὶ ποτὲ τ' ἀντρόγυνα δὲν πέφτου 'ς μιὰν καρδιά,
μὰ σὰν ἀπομακρύνουσι, χάνουν τὴν ἐρωτία·
σὰν κάμουν ἓνα δυὸ παιδιὰ, τὸν πόθον ἀπαρνιῶνται,
καὶ τὴν ἀγάπῃ σχαίνονται, τὸν ἔρωτα βαριῶνται,
κι ὁπῶναι νιὸς καὶ δὲν πατεῖ στὸν ἔρωτα ἀπάνω,
στὴ συντροφιά τῶν ζωντανῶν ἐγὼ δὲν τότε βάνω. 90
Ὡσὰν λαρδί κουρουπιαστὸ ὀκτῶ χρονῶν ἢ δέκα
ἐδέτσι 'ναι στὸν ἄγουρον βλογητικὴ γυναίκα.
Εὐλόγησεν ὁ ἔρωτας τὸν κουρσεμένο πόθο,
πῶς θὲς ν' ἀλλάξω τὸ λοιπὸν ἐκείνον ὁποῦ γνώθω;
Λοιπὸν, μαλαματένια μου, 'ς τοῦτον ὁ νοῦς σου σφάνει,
καὶ ἄς φᾶμε τὴν ἀγάπῃ μας μὲ διχωστὰς στεφάνι,
καὶ ἄς πιοῦμεν ἀπὸ τῆς φιλιᾶς τὸ δροσισμένο μέλι,
καὶ αὐτὰ τ' ἀρρεβωνιάσματα ὁ νοῦς σου μὴν τὰ θέλῃ.
Νέα κορούλα βρίσκεσαι, ἔρωτοπλουμισμένη,
σκόπησε ὅτι ὁ καιρὸς τὰ κάλλη σου μαραίνει 100
ψύγει καὶ συζαρώνει σε, σὲ γερατειὰ σὲ φέρνει,
ὁ θάνατος πλακώνει σε, καὶ τότες τί κερδαίνεις;
Προδώσου τὸ λοιπονιθὲς κι ἄφες τὸ δαχτυλίδι,
καὶ ἄς φᾶμε σὲ συνίβαση βασιλικὸν ἀπίδι,
κι ἄς ἔχωμε τὴ νιότη μας ἀλλήλως μας ὁμάδι,
κι ἄς εἴμεστεν ἐλεύθεροι στοῦ πόθου τὸ λιβάδι,
ὁποῦ 'ν' τὰ ρόδα τὰ πολλὰ, τὰ λούλουδα καὶ τ' ἄθη,
κι εἴτις ἐμπῇ 'ς τέτοιαν ὁδὸν κι εἰς τέτοια στράτα νὰ 'ρθῃ,
γῇ ἀγάπῃ ἓναι ζάχαρι, μέλι καὶ γλυκὸρύζι, 110
καὶ τὰ παιδιὰ ἐκ τὲς μάνες τῶς ὁ ἔρωτας χωρίζει.
Καὶ πάντῃσιν εἶμαι χρυσοχὸς νὰ κάμνω δαχτυλίδια
νὰ τὰ χαρίζω ἐδῶ κι ἐκεῖ σὰ μυρισμένα ἀπίδια;
Ἡ νιότη μου στά χέρια σου μαζί μὲ τὸ κορμί μου·
ἴντα θέλεις καλλιότερο τὸ λοιπονίς, ψυχὴ μου;
— Ὡ Παναγιά, ποῦ τὰ 'μαθες κι εἰς ποιοὺ σκολεῖον ἐμπήκες
κι ἐξόμπλιασες κι ἐπῆρες τα, τίβοτες δὲν ἐφῆκες;
Ὡ, νὰ 'θελες νὰ τό 'καμνες νὰ 'παιρνες τέτοιαν κόρη
κι ἐμίλησες ἔτσι χοντρά σὺ νὰ 'σουν ἐκ τὰ ὄρη;
Κι ἂν ἤμουν πάλι Τούρκισσα ἢ σκλάβας θυγατέρα,
ἔτσι δὲ μοῦ 'θελες εἰπεῖ ἐτούτῃ τὴν ἡμέρα! » 120

91 κουρουπιαστὸ: κλεισμένο μέσα σὲ κουρούπι (ἄγγειο πήλινο).

Ὁ ἄγουρος καὶ τὸ πάθημα τῆς λυγερῆς

(129 - 198)

Κι ὁ ἄγουρος ἐγέλασε κι ἔμωσε νὰ ξεδράμη
εἴτι πεισματικὸν μπορεῖ τῆς λυγερῆς νὰ κάμη. 130
Ἐμίσεψε κι ἐφῆκε την ὥστε νὰ λησμονήσῃ,
καὶ μὲ καιρὸ νὰ θυμηθῇ ὀπίσω νὰ γυρίσῃ...
Καὶ δὲν ἐπέρασε ἀπὸ κεῖ τρακόσιες μιὰν ἡμέρα
κι ἦρθε κι ἐπολησμόνησεν ἡ ἄσπρη περιστέρα.
Καὶ τότες εὐγοδώθηκεν ὁ νιὸς ἀρματωμένος,
ὁποῦ 'τον εἰς τὸν ἔρωτα καὶ τῆς φιλιᾶς καημένος· 140
τὸν πόθον ἐδικάζετον καὶ τὴν φιλιὰν ἐρώτα·
ὁ ἔρωτας τὸν ἔσωσε στῆς λυγερῆς τὴν πόρτα.
Τὴν πρώτην πόρταν ἦνοιξε, τῇ δεύτερῃ ραγίζει,
οὐδ' ἄνθρωπος τὸν γρίκησε, οὐδὲ σκυλὶ γαβγίζει·
κι ἦρε τὴν κόρη κείμετον στ' ὠρίον τῆς τὸ κρεβάτι,
προσκεφαλάδι ὀλάργυρο στὸ στῆθος τῆς ἐκράτει.
Ὁ ἄγουρος σβένει τὸ κερί καὶ τ' ἄρματά του βγάνει
κι εἶπεν: «Ὁπόγεννήθηκε σήμερο ἄς ἀποθάνῃ!»
Εἰς τὴν κασέλα ἐκάθισεν, ἀτός του ἐξιπολήθη,
καὶ βγάνει τὸ προσκέφαλο 'κ τῆς λυγερῆς τὰ στήθη. 150
Ἄβουλά τῆς ἐσίμωσε, στὰ χέρια τῆς ἐμπῆκε,
καὶ τὸ πεθύμα ἀπὸ καιροῦς εἰς μιὰν ὥραν τὸ ποῖκε.
Ἐξύπνησεν ἡ λυγερὴ στὰ κανακίσματά τῆς
κι ἐγνώρισε ὅτι ἔχασε εἰς μιὸ τὴν παρθενιά τῆς.
Κι ὁ νιότερος πεισματικὰ ἄρχισε νὰ τῆς λέγῃ,
θωρώντα πὼς ἐμάνισε εἰς αὐτονε νὰ κλαίγῃ:
«Ἐσύ 'σ' ἐκείνη πῶλεγες νὰ βάλης δακτυλίδι;
βάλε ἄρραβώνα χάρκαρη καὶ βλόγησης σφραγίδι!»
Καὶ μέσα στὲς ἀγκάλες τῆς τὸν ἄγουρον ἐτήρα
κι ἐκλαιγε κι ἐβαραίνετον στὴ δολερή τῆς μοίρα. 160
Ὡς πέρδικα μοιρολογᾷ, ὡσὰν τρυγὸνα κλαίγει,
καὶ πρὸς αὐτὸν τὸ νιότερον τοῦτα τὰ λόγια λέγει:

129 ἔμωσε: ὀρκίστηκε. — 148 Ὁπόγεννήθηκε... Ἡ ἐκφραση (πιὸ πολὺ στὸν τύπο «Σήμερα γεννηθήκαμε, σήμερὰ θὰ χαθοῦμε» — ἢ «θὰ πεθάνουμε») συνηθισμένη στὰ δημοτικά τραγούδια καὶ ἄλλοι. Λέγεται συνήθως σὲ ὥρα μάχης (ἢ δοκιμασίας) καὶ σημαίνει πὼς ὅλα τὰ περασμένα χάνονται καὶ ὅ,τι ἀπομένει εἶναι ἡ αἴσθησις πὼς τὴν ὥρα ἐκείνη (αὐτός πού μιλά) πρωτογεννιέται στὸν κόσμον.

«Ἄ βουληθῆς νὰ μ' ἀρνηθῆς καὶ νὰ μ' ἀλησμονήσῃς,
εἰς τὴν Τουρκιά, στὰ σίδερα, πολλὰ ν' ἀγανακτήσῃς·
σὲ τούρκικα σπαθιά βρεθῆς, σὲ Κατελάνου χέρια,
τὰ κριάτα σου νὰ κόψουσι μὲ δίστομα μαχαίρια·
Ἀράπηδες νὰ σ' εὐρουσι καὶ Μόροι νὰ σὲ σώσου,
κι εἰς ὄχλον σαρακήνικον τρεῖς μαχαίρες σοῦ δώσου,
οἱ δυὸ ν' ἀγγίζουσιν τὴν καρδιά κι ἡ ἄλλη στὰ μυαλά σου
κι εἰς τὸν ἄφρον τῆς θάλασσας νὰ βροῦσι τὰ μαλλιά σου, 170
τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια σου νὰ βροῦν εἰς παραγιάλι,
καὶ τὰ μουσοῦδια τὰ βαστᾷς στὴν ἄμμο νὰ τὰ βγάλῃ,
νὰ δράμου νὰ 'ρθοῦ νὰ σὲ δοῦν ἐκ τὰ συγγενικά σου,
ἡ μάνα σου νὰ κουρευτῇ θωρώντα τὰ μαλλιά σου·
καὶ τότες νὰ 'ρθω νὰ σὲ δῶ γιὰ παρηγόρημά μου,
στὸ ξόδι σου νὰ γδικιωθῶ, νὰ δροσιστῇ ἡ καρδιά μου».
Καὶ πάλι κλαίει καὶ θλίβεται, πάλι μοιρολογᾷται
καὶ μετὰ τὲς γειτόνισσες ἄκου τὸ τί δηγᾶται:
«Ἀκούσετε, γειτόνισσες καὶ συνανάθροφές μου,
κι ἐσεῖς, κοράσια, ξεύρετε, οἱ ξένες καὶ δικές μου, 180
ἀμέριμνα μὴν κάθεστε, τὸν ὕπνο μὴ ἀγαπᾶτε,
τὰ μεσημέρια κείμεστε, τὲς νύχτες ἀγρυπνᾶτε...
Λοιπὸν ὀπδῶναι, φρόνιμη ἄς σφικτομανταλῶνῃ,
γιατὶ ὁ ἄντρας τῇ γυνὴ πάντα τήνε κομπώνει.
Βρύση, νερὸ τρεχάμενο στὰ λόγια 'ν' ἡ γυναῖκα,
πιστεύω το σὰν τὸ γροικῶ φράγκικα καὶ ρωμαῖκα...
Μὴ μὲ κατηγορήσετε, γιατί σὰς τὸρμηνεύω,
ἄφειν ἐμπῆκα στὸ χορὸ χρειὰ μῶναι νὰ χορεύω».

167 Μόροι: Μαυριτανοί, Ἀλγερινοί (κουρσάροι).

ΠΕΝΘΟΣ ΘΑΝΑΤΟΥ

Τοῦ κόσμου τὸ ἀβέβαιον...

(1-18)

Τοῦ κόσμου τὸ ἀβέβαιον καὶ τὸ πεπλανημένον,
καὶ τοῦ καιροῦ τὸ ἄστατον καὶ διαβεβλημένον,
καὶ τῶν πραγμάτων ἡ φορὰ, καὶ κοσμικὰς φροντίδας,
καὶ τῶν ἀνθρώπων ὁ σκοπὸς καὶ μάταιες ἐλπίδες,
τοῦ χρόνου τὸ ἀκράτητον, ποὺ ἀενάως τρέχει
ὥσάν ποτάμι πάντοτε καὶ στάσιμον δὲν ἔχει,
αὐτὰ μὲ παρεκίνησαν καὶ ἀδύνατον νὰ πάψω·
λοιπὸ ἔναι ἀνάγκη τίποτε ὀλίγον γιὰ νὰ γράψω,
βλέποντα σίμωσ' ὁ καιρὸς κι οἱ μέρες ἐκοντέψαν,
κι ἐκεῖθεν ποὺ μᾶς καρτεροῦν μαντάτα μᾶς ἐπέψαν. 10
Οἱ τρίχες μας ἀσπρίσασιν, τὸ δέρμα μας ζαρώνει,
καὶ πρὸς τὸν Ἄδην μὲ σπουδὴν μᾶς σύρνουσιν οἱ χρόνοι,
τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια μας τὴν δύναμιν ἐχάσαν·
καὶ πρὸς τὸ τέλος τῆς ζωῆς γρικοῦμεν ὅτι ἐφθάσαν,
τὸ φῶς μας ἀδυνάτισεν, τὰ δόντια μας ἐπέσα,
σάν λέγουσιν, τὸ πόδι μας ἔναι εἰς τὸν τάφον μέσα.
Ἐπεὶ λοιπὸν ἐβλέπομεν ἔτι ἀχάμνισαν τὰ μέλη,
γιὰ πλοῦτον, δόξαν καὶ τιμὴν δὲν πρέπει νὰ μᾶς μέλη.

Πένθος θανάτου

(49-96)

Τὰ μάτια μας δὲν βλέπουσιν, τ' αὐτιά μας δὲν γρικοῦσιν,
τὰ χεῖλη μας δὲν δύνονται τὸ τί ἔχομεν νὰ εἰποῦσιν, 50
τὰ πρόσωπά μας γίνονται πρασινομαυρισμένα,
καὶ τὰ κορμιά τὰ δολερὰ ὥσάν ἀσκιὰ πρησμένα,
οἱ σάρκες ὅλες πέφτουσιν, τὰ στιάτα παραλυοῦσιν,
πράγμα φρικτὸν καὶ φοβερὸν σ' ἐκείνους ποὺ τὰ ἰδοῦσιν.
Ὅλοι καταστενόμεσταν μαῦροι καὶ ἀραχνιασμένοι,
ἀλλότριοι καὶ ἀνεγνώριμοι καὶ σκωληκογλειμμένοι·

ΠΕΡΙ ΓΕΡΟΝΤΟΣ

Τὰ κανάκια καὶ τὸ ἀντίπροικο τοῦ γέροντα

(57-80)

Καὶ δὲν τὸ γνῶθαι ὅπου γρικᾷ τοῦ γέροντα κανάκια
πῶς εἶναι πούπετις πικρὰ πλέον παρὰ φαρμάκια.
Καὶ πῶς νὰ σᾶς διηγηθῶ εἰς τ' ἀγκαλιάσματά του;
Ἄνοστα καὶ κακόχνωτα εἶν' τ' ἀγκαλιάσματά του,
καὶ τὰ παιγνίδια τοῦ ψοφοῦν σάν νύκτα μαυρισμένη.
Καὶ ποιά ἔναι κείνη ποὺ μπορεῖ νὰ βλέπη, ν' ἀπομένη 60
ὀληνυκτὶς ποὺ δὲν ψηφᾷ, μόνον ποὺ ροχαλιάζει;
Κι ἡ κόρη σίντα τὸν γρικᾷ, πλήσκει καὶ τηκτικιάζει.
Καὶ τὸ ταχὺ σηκώνεται, λέγει τῆς: Ἄμε, ντύσου,
βάλε τὰ ροῦχα τὰ ἴμορφα, ἀγάπη μου, στολίσου.
Καὶ τὸ λοιπὸν στολιζέται τὸ ταπεινὸ τρυγόνι
τ' ἀντίπροικο τοῦ γέροντος, καὶ δείχνει σάν παγῶνι,
κι ὥσάν ἰδῆ τὸν ἄντρα τῆς πλήσκει καὶ βαλαντώνει,
κι εἰς μὶὸν ταχὺ μετανογᾷ, ὥσάν τὸ ξύλον μένει. 70
Γρικᾷ καὶ λέγει μέσα τῆς: Κακὸ ριζικὸν ποὺ ἔχα!
Τί τό ἔθελα τ' ἀντίπροικο καὶ τὰ πολλὰ τὰ ροῦχα!
Εἴτε καὶ ἂν ἔναι φρόνιμη, μὲ τοῦ καιροῦ τὸ θάρρος,
καὶ λέγει πάντα μέσα τῆς μὴ νὰ τὸν πάρῃ ὁ Χάρος,
καὶ τότε μὲ τὰ ροῦχα τοῦ καὶ μὲ τὰ ἐδικά μου
νὰ πάρῃ ἕναν νιούτσικον εἰς τὸ πλευρὸν κοντά μου.
Παρηγοῦνται ἡ ἄτυχος μὲ τοῦτα καὶ μ' ἐκεῖνα,
στὸν Χάρον ἔχει θαρρετά, στὸ φτυάρι, στὴν ἀξίνα,
καὶ νύκτα μέρα καρτερεῖ, στὸν Χάρον ἔχει ὀλπίδα,
μὴ νὰ τὸν κόψῃ ξαφνικὰ ἡ λοιμικὴ ψαλίδα.

Τὰ νεῦρα τῆς κακοπαντρεμένης

(93-110)

Κάθε πουνὸ σηκώνεται ἡ κόρη χολιασμένη·
σάν νὰ ἔτρωγε ροδόμηλα στέκει ἀπομουδιασμένη,

ἀνάπλεκη, ἀνορδίνιαστη, κρέμονται τὰ μαλλιά νῆς,
 καὶ στέκει μὲ τὸν σκούντουφλον, βρίζει τὴν φαμελιάν τῆς.
 Βρίσκει ἀφορμὴ καὶ λέγει τῆς καὶ δέρνει τὴν κοπέλα,
 λέγει τῆς : Πῶς δὲν ἐπλενες, βρωμούσα, τὴ σκουτέλα;
 Ἐβγάνει τὸ καλὶνί τῆς καὶ στὴν κορφὴν κτυπᾷ τὴν :
 100 ἄγωμε, στῶσε γλῆγορα τὸ βρωμερὸν κρεβάτιν.
 Πάντα μουγκρίζει μοναχὴ καὶ μὲ τὸ σκούντουφλό 'ναι,
 τὸ σπῆτι ἂν ἔναι σπαστρικό, λέγει ἀσάρωτό 'ναι.
 Φωνάζει : Σύρε, φέρε μου, μωρή, γοργὸν τὴ ρόκα
 καὶ τ' ἀλεξανδρινὸν σκουλὶν ἐκεῖνο τὸ σὲ δόκα.
 Τρέχ' ἡ κοπέλα, φέρνει το, κι ἂ λησιμονᾷ τ' ἀδράκτι
 κρούει κλοτσιὰ, γκρεμνίζει τὴν κάτω στὸν καταρράκτη.
 Μὲ τὰ κατσιὰ δικάζεται, μαλάνει μὲ τ' ἀρνίθια,
 τοῦτο δὲν λέγω ψέματα, νὰ λέγω παραμύθια.
 Καὶ τοῦτες ὅλες τὲς χολές, ὅλες τὲς φταίγει ὁ γέρος :
 110 ὦ Κόριε, ποῦ τ' ἀνάγκασεν νὰ μὴν ἰδῇ τὸ θέρος !

* Ἀφες τὸν τὸν σιχαντερὸν !
 (137 - 158)

Τί σὲ φεῖλᾶ, βεργύλυγῃ, νὰ 'χῃς τὸν γέρον ἄντρα,
 νὰ τὸν θωρῆς ὀλόψαρον σὰν τράγον εἰς τὴν μάντρα,
 νὰ στᾶζῃ ἡ μῦξα τοῦ συχνά ὡσὰν τῆς προβατίνας,
 καὶ νὰ στομπιδίζῃ ἡ ράχη τοῦ σὺν τὸν λαμὸν τῆς χήνας,
 141 νὰ τὸν γρικᾷς ὀλονυκτὶς νὰ βίγῃ σὺν τὴν αἶγαν !
 Ἄδικον ποῦ 'τον εἰς ἑσέν, κρίμα πολὺ καὶ μέγαν !
 Ἀτὴ σου κρίνε τὸ λοιπὸν τῷτο τὸ καταλόγιν,
 ἂν σῶπρετε, ροδόμνοστη, τέτοιον γερωνιτόλγιν.
 Εἰς τέτοιον ἀπάνθρωπον καὶ τέτοιαν σιχασία,
 ἄδικον ποῦ 'τον εἰς ἑσέν καὶ ἀδικοκρισία,
 σὲ τέτοια κύλλη σὺν αὐτὰ καὶ τόσες ἐμορφάδες,
 ὁπῶχει τὸ κορμάκι σου, μὲ τόσες ἐγλυκάδες.
 Ἄφες τὸν τὸν σιχαντερὸν εἰς τὴν κακὴν τοῦ ὧραν,
 150 ποῦ νὰ 'βγαλεν εἰς τὸ κορμὶ τρωγώσιμον καὶ ψώραν .

150 τρωγώσιμον : ἀρρώστια δερματικῇ.

ἔπαρε ἕναν νιούτσικον ἔτσι ὡσὰν ἑσένα,
 νὰ σφικτοαγκαλιάζεσθε καὶ νὰ 'στε ἀγαπημένα,
 καὶ νὰ γρικᾷ ἡ καρδίτσα σας τοῦ πόθου τὴν ἀγάπη·
 διατὶ οἱ νέοι ἄς χαίρωνται κι ὁποῦ γρικᾷ ἄς βλέπῃ,
 νὰ στᾶζῃ ζεχαρόδροσον σὺν τ' ὁμορφον σταφύλι,
 νὰ πιπλίσῃ ἕνας τ' ἄλλοῦ τὸ στόμα καὶ τὰ χεῖλη,
 στὴν κοσμικὴν ἐπιθυμίαν νὰ 'στε συχνά δοσμένοι,
 61 τοῦ πόθου τὴν γλυκότητα πάντοτε ἀγκαλιασμένοι.

ν' ἀκούγουν πῶς ἐχάλασες εἰς ὀφθαλμοῦ ριπίδα!
 Ὅπως λεντάρι καὶ θηριὸ εὐρίσκεσούν κι ἀσπίδα,
 κι ἂν εἶχεν θέλει ἡ Ἀφεντιά, ἄντρες καὶ παλικάρια
 ὥς λέαινα μὲ τὸν θυμὸν ἀπόλυες τὰ λεντάρια.
 Κρήτης, ὥς ἦσουν παινετὴ κι ἀπ' ὅλες διαλεμένη,
 γιατί τώρα εὐρέθηκες ἀπ' ὅλες ὀργισμένη;
 Κρήτης! φωνάζουν τὰ πτωχά, γιατί δὲν ἔχουν σπίτι,
 καὶ περπατοῦν καὶ κλαίγουν τὸν χαλασμόν σου, Κρήτη. 200
 Κρήτη, τὸ τόσο σου κακὸ θλίβεται ὁ κόσμος ὅλος,
 καὶ περιπλέον πρिकाίνεται τῆς Βενετιάς ὁ στόλος.
 Ὅλα τὰ κάστρο κλαίγουν, Κρήτη, τὸν χαλασμόν σου,
 ὥς τὴν Φιλάντρα ἐδιάβηκεν ὁ πόνος ὁ δικός σου,
 διατὶ τὸν κόσμο ἐπότιζες ὡσὰν πηγὴ καὶ βρύση,
 καὶ τ' ὄνομά σου ἀκούγετον Ἀνατολὴ καὶ Δύση!»

195 ἡ Ἀφεντιά (αὐθεντία) ὁ Βενετὸς δούκας τῆς Κρήτης. — 204 Φιλάντρα: Φλάνδρα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΑΧΛΙΚΗΣ

Α'

ΓΡΑΦΑΙ ΚΑΙ ΣΤΙΧΟΙ

Τὰ βάσανα τῆς φυλακῆς

(202 - 219)

Κι ἀπὸ τοῦ νῦν σχολάζω τα τοῦ λέγειν διὰ τοὺς φίλους
 κι ἀρχίζω ὥς διὰ τὴν φυλακὴν τὴν μυριοπονεμένην.
 Πολλὲς φορὲς εἰς τὴν γραφὴν ἤκουσα τῶν φρονίμων
 νὰ λέγουσιν, τὰ πράγματα ἐνι τοῦ κόσμου πλάνη
 καὶ βάνουσιν τὸν ἄνθρωπον ἀπέσω καὶ πλανοῦν τον,
 ὑψώνουν τον στὸν οὐρανὸν καὶ θέτουν τον στὰ νέφη,
 πτερὰ τὸν δίδουν καὶ πετᾶ στοὺς οὐρανοὺς ἀπάνω
 καὶ ὅσον τὸν ψηλώσασιν, διπλὰ τὸν ἀτιμώνουν,
 καὶ ὅσον σχοινὶν τὸν ἔδωκαν κι ἐγύρισεν τὸν κόσμον 210
 ἐδάρτ' ἐσύραν τὸ σχοινὶν κι ἐδέσαν κι ἔσφιζάν τον.
 Οὕτως τὸ ἔπαθα κι ἐγὼ κι ἐπλάνησέ με ὁ κόσμος·
 στὴν φυλακὴν μ' ἐπήγασιν κι ἐφυλακίσασίν με.
 Καὶ τοῦτο ὀρδινιάζω σας ὅλους, μικροὺς μεγάλους,
 ὅποιος ἀκούσῃ φυλακὴν, τινὰς μηδὲν γελάσῃ,
 διατὶ τὸν βάξ' ἡ φυλακὴ, πολλὰ τὸν τσιγαρίζει,
 ἀμὴ ὅπου μπῆ καὶ μάθῃ τὴν, ὅλος ἀνατριχιάζει,
 ἀναστενάζει ἀπὸ ψυχῆς, διατὶ κατέχει ἱντά 'ναι.

(232 - 245)

Καὶ πάλι ἂν ἤθελα νὰ πῶ τῆς φυλακῆς τὴν λύπην,
 μὲ δίκαιον ἔπρεπε νὰ πῶ τὴν πόρταν τῆς φαρμάκιν,
 τοὺς τοίχους δίστομον σπαθίν, τὸν πάτον τῆς μαχαίριν,
 τὸ σκέπασμά τῆς θάνατον κι ἐκείνην ὅλην τάφον.
 Οἱ ψεῖρες τῆς τῆς φυλακῆς ὡσὰν κοριοὶ δακάνουν
 κι οἱ ψύλλοι τῆς μοῦ φαίνονται ὡσὰν χοντροὶ μυρμηγκοὶ.
 Ὁ βῶμος τῆς τῆς φυλακῆς τὸν μόσχον καταλεῖ τον, 240

βάλετε μίαν ἀπανωθιὸν νὰ σᾶς κρατήξῃ τάξῃ». 450
 Καὶ μέσα εἰς τοῦτο φθάνουσιν οἱ τρεῖς Καβαροπούλες,
 ἔχουν ἀντάμα μετ' αὐτὰς καὶ ἄλλες παιδοπούλες,
 τέτοιες ὡσὰν κατέχετε, καὶ πολιτικοπούλες·
 ἐκάτσαν κι αὐτὲς στὴν βουλὴν ὡσὰν ἀρχοντοπούλες.
 Ἦλθεν ἡ Κουλουμπάδαινα μὲ τ' ἄσπρα τὰ μαλλιά της,
 σύρνει κοπέλες περισσὲς ὅπου 'ναι τὰ πουλιά της·
 ἐσίμωσε κι ἐκάθισε σιμὰ μὲ τὰ παιδιὰ της,
 καὶ ἡγέρθη κι εἶπε τὸ 'θέλεν καὶ ἡκούστην ἡ ὁμιλία της.
 Ἦλθεν ἡ Παραβάραινα κι ἀπὸ μακριὰ φωνάζει:
 «'Ακροσταθῆτε, ἀδελφία μου», καὶ τὴν Τζανούλαν κράζει· 460
 ἔχει καὶ τὴν Σμυρνιαδαινὰν κι ἀντάμα της ἰσάζει·
 ἐκεῖ ἔναι καὶ ἡ Λαμπίταινα, διὰ νὰ τὲς ὀρδινιάξῃ.

(512 - 523)

Καὶ μέσα εἰς τοῦτο ἔφθασε τοῦ κυρ Πετῆ ἡ κοπέλα,
 καὶ τοῦ πριόρε μετ' αὐτήν, βαστοῦν καὶ σκαρταμπέλα
 καὶ τῶν παπάδων ὁλωνῶν καὶ κάμνουσι τραπέλα·
 καὶ μιὰ ἀπ' ἐκεῖνες ἔλεγεν: ἄς παίξωμεν τὴ μπέλα.
 Ἐκεῖ ἡ καλὴ Χανιώτισσα φορεῖ γουνέλα μαύρη,
 κι ὁ ἄντρας της ἀκόμη ζῇ κι ἄλλον γυρεύγει νὰ 'βρῇ·
 ἐχρῶσται μου δυὸ πέρπυρα, ὀρίζω τὴν νὰ τὰ 'βρῇ,
 ἐκείνη μοῦ 'πεν: «'Αφῆσ' τα καὶ τρίψε τὸ σινάβρι!»
 Καὶ μιὰ Μαρούλα ἀλυφαντοῦ, ὅπου 'ν' τοῦ Κουντουνάρη 520
 γνήσια γυναικαδελφή, ἦλθε διχῶς ζωνάρι,
 κι ἡ χήρα ἡ Μαρτζαμούδαινα τοῦ 'Αντώνη τοῦ γουνάρη
 ἐμπῆκεν καὶ τριπῆδησε σὰν ἓνα παλικάρι.

(564 - 636)

Ὅλες ἐσυμβιβάστηκαν, ἐχόρεψαν κι ἐπαῖξαν,
 εἶπαν, τὸν καπιτάνον τοὺς καλὸν τὸν ἐδιαλέξαν.
 Φέρνουν λαμπάδες καὶ κεριὰ κι εἰς μίον ἐμπρὸς ἐφέξαν,
 εἶχαν καὶ ροδοστάγματα καὶ τὴν κυρὰν ἐβρέξαν.

513 πριόρε (priori): βαθμὸς μοναχικός, ἀμέσως μετὰ τὸν ἡγούμενο.—σκαρταμπέλα: παλιόχαρτα, βιβλία χωρὶς ἀξία.—514-5 τραπέλα: (ἴσως) παρέα.—μπέλα: κάποιο εἶδος παιχνιδιοῦ (·).—520 ἀλυφαντοῦ: ἀνυφάντρα, ὑφάντρα.

564 Στὸς προηγούμενους στίχους ἡ Κουταγιώταινα εἶχε κάμει μιὰ αἰσχρὴ πρόταση γιὰ τὸ ποιὰν νὰ διαλέξουν γιὰ καπετάνιο τοὺς.

Καὶ τότε ἡ Κουταγιώταινα λέγει τες: «'Εγερθῆτε,
 ὅλες ἐδὰ σπαστρεύεσθε, ὅλες εὐμορφωθῆτε,
 κι ἀμέτ' ἐδὰ στὰ σπίτια σας κι αὐριο νὰ μαζωθῆτε, 570
 ὅλες ἐμπρὸς μου νὰ 'λθετε, τριγύρω νὰ σταθῆτε,
 καὶ νὰ σᾶς δώσω καὶ βουλὴν τὸ πῶς νὰ πορευθῆτε»,
 Ὅλες τὴν ἀποκρίθησαν: «'Ας καταβοδωθοῦμεν,
 νὰ πᾶς, κυρά, στὸ σπίτι σου κι ἡμεῖς νὰ σὲ ἀκλουθοῦμεν,
 καὶ αὐριον εἰς τὸ σπίτιν σου πάλιν νὰ μαζωθοῦμεν».

 Καὶ τὸ πωρὸ ξημέρωμα, τὴν αὐρινὴν ἡμέραν», 586
 ὅλες ἐμαζευόντησαν ἐδῶ καὶ ἀπὸ πέρα,
 κι ἐπροσκυνῆσαν τὴν κεράν, φιλοῦν τὴν κι εἰς τὴν χέραν,
 ὀρίζει, τάβλαν στένουσιν, φαγιά, ποτὰ κι ἐφέραν.
 Καὶ τότε ἡ Κουταγιώταινα φέρνει κρασὶν ἀκράτον, 590
 ὅλες ἐφάγαν κι ἤπιασι συνδύο τὸ σφογγάτον,
 καὶ ἡ Κουταγιώταιν' ἤστεκεν ἐμπρὸς τοὺς καὶ δηγᾶτον.
 Λέγειν τῶν: «Τρῶτε, πίνετε καὶ βλέπετε ὅταν βῆξω,
 εἰς μιὰ μοῦ δίδετε νὰ πιῶ πριχοῦ νὰ σᾶς ζητήξω·
 καὶ ἂν εἴν' καὶ θέλετε κρασιά, βουτσιὰ 'χω νὰ σᾶς δείξω,
 καὶ δυὸ καὶ τριὰ καὶ τέσσερα κι ὅλα νὰ σᾶς τ' ἀνοίξω».
 Ἐφάγασι καὶ ἤπιασιν, τὰ χεῖλη τῶν ἐγλεῖψαν,
 ἐγέρθησαν ἀπὸ τὸ φᾶν, τὰ χέρια τῶν ἐνίψαν.
 Ἦπιασιν κι ἀπ' τὸ παλαιὸν διὰ νὰ τὲς διάβῃ ἡ δίψα,
 καὶ προσκυνῆσαν τὴν κεράν, χάμαι στὴν γῆν ἐκύψαν. 600
 Καὶ τότε λέγει τες: «'Εδὰ πρέπει νὰ τὸ κατέχουν
 ὅλοι τοῦτο τὸ κάμωμα, διὰ νὰ μᾶς ἐξετρέχουν,
 δι' αὐτὸ ἄς τὸ διαλαλήσωμεν καὶ φάλιαν νὰ μὴν ἔχουν,
 κι εἰς μίον νὰ δῆς στὰ σπίτια μας τὰ πέρπυρα νὰ βρέχουν».
 Ὅρίζει εἰς μίαν τὴν Λάντζαινα νὰ βγῇ νὰ διαλαλήσῃ,
 καὶ ὁποῖος ὀρέγεται ἀπ' ἐμᾶς καὶ θέλει νὰ φιλήσῃ,
 ἄς ἔλθῃ ἐμπρὸς εἰς τὴν κεράν ἐμπρὸς κι ἄς τὴν μιλήσῃ,
 ἀμὲ καὶ τὸ πονγκάκιν του πρωτύτερ' ἄς τὸ λύσῃ.
 Κι ἀπεῖν τὸ διαλαλήσασιν, λέγει: «'Ακροσταθῆτε,
 ὅλες ἐδὰ σπαστρεύεσθε, ὅλες ἀποφτιασθῆτε, 610
 καμιά μὴν πάγῃ μοναχὴ, ὅλες συντροφιασθῆτε,
 μηδὲν μοῦ παρακούσετέ κι εἰς μίον ἀπολεσθῆτε.

603 φάλια: πρόφασιν.

Τὰ κοκαλάκια τὰ μικρὰ κουρσεύουν καὶ γυρίζουν
 κι ἀπείν τότε ρημάξουσιν, τότε τὸν ἐξορίζουν.
 Πολλοὶ ἀπὸ βιάς τοῦ παιγνιδιοῦ ἐπήγασιν κι ἐκλέψαν,
 κι εὐρήκασιν κι ἐπιάσαν τους, στὴ φούρκαν τοὺς ἐπέψαν.
 Θέλεις νὰ δῆς στὸν ζαριστὴν ἕναν καλὸν σημάδιν; 170
 ὁπού 'ναι πλέον μάστορας, ἔναι καὶ πλέον ρημάδιν.

Τῆς πολιτικῆς τὰ καμώματα

(240 - 257)

Τὸ τρίτον συμβουλεύω σε τὲς πολιτικὲς ν' ἀφήσης, 240
 κι ὡς διὰ καμιὰν πολιτικὴν τίποτες μὴν ψηφίσης
 ὅτι τοὺς νιοὺς οἱ πολιτικὲς πολλὰ τοὺς ἐμποδίζουν,
 τὰ παλικάρια ἐγδέρνουνσι, τοὺς γέροντας μαδίζουν.
 Ἡ πολιτικὴ ὅταν γρικᾷ καὶ ἔχει νὰ κερδέσῃ,
 περιλαμβάνει σε σφικτὰ ὡς διὰ νὰ σὲ προδώσῃ,
 κι ἀπείτις φᾶ καὶ γλείψῃ σε, τότε' ἀποκουντουρίζει,
 κι ἄλλον εὐρίσκει νὰ τὸν τρώ, καὶ σέν' ἀποχωρίζει.
 Κι εὐρίσκει χίλιες ἀφορμὲς μὲ ψόματα καὶ σουδρες,
 κι ἂν τῆς εἰπῆς διὰ ψωμίν, λέγει σου διὰ κουλοῦρες.
 Εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν πολιτικὴν πριχοῦ τήνε γνωρίσουν; 250
 ὅλοι τήνε ξετρέχουσιν ὡς διὰ νὰ τὴν χαρίσουν.
 Καὶ ὅποιον εὐρὴ πελελὸν κι ἔχει νὰ τὴν χαρίξῃ,
 μὲ λόγια καὶ κομπώματα σὰν μύλον τὸν γυρίζει.
 Ἡ πολιτικὴ, ἂν τὴν δώσουσι, μετὰ χαρᾶς τὰ παίρνει,
 κι ὡς διὰ δόσια ἡ πολιτικὴ κουλουμουντᾷ καὶ γέρνει,
 χαροκοπᾷ ἡ πολιτικὴ καὶ δίδει τὸ κορμὶν της,
 ἐξαπολεῖ τὰ κάλλη της καὶ χάνει τὴν τιμὴν της.

(288 - 333)

Ποτέ της ἡ πολιτικὴ οὐκ εἶπε μίαν ἀλήθεια,
 κι ὁ φρόνιμος τὰ λόγια της τάσσει τα εἰς παραμύθια,
 κι ὁ πελελὸς τοῦ φαίνεται σὰν ζάχαρη καὶ μέλι, 290
 κι ἐκείνη ὡσὰν μαστορευθῇ, βάνει τὸν ὅπου θέλει.
 Τυφλώνει καὶ ἐγδέρνει τὸν, παίζει τὸν καὶ γελᾷ τὸν,
 δείχνει τοῦ τ' ἄσπρον κίτρινον, τὸ μαῦρο σκαργελάτον,

γελᾷ τὸν τὸν παντέρημον ὡσὰν μικρὸν κοπέλι,
 ὡσὰν τὸν ἐποδιάβαζεν ἡ μάνα μὲ παστέλι.
 Ἡ πολιτικὴ τὸν καῦκον της ἂν νιώσῃ κι ἀγαπᾷ τὴν,
 καὶ 'ρέγεται καὶ θέλει τὴν, συχνοχαροκοπᾷ τὴν,
 εὐρίσκει τὴν καὶ κάθεταί σὰν κακοκαρδισμένη,
 καὶ κάμνει καὶ τὰ τζένια της σὰν εἶναι μαθημένη.
 Κι ἐκεῖνος λέγει τὴν εἰς μίαν: «Ἰντὰ 'χεις, συνοδιά μου, 300
 φῶς μου, ψυχὴ μου, ὀμμάτια μου, γλυκοπαρηγοριά μου;»
 Κι ἐκείνη τ' ἀποκρίνεται: «Ἄς ἔχω τὴ σκοτούρα,
 ἐσὺ μ' ἐξεφανέρωσες κι ἐκόλλησέ με σουρά'
 καὶ μόνον ἐντροπιάσθηκα, ἀμὴ καλὸν δὲν εἶχα,
 τόσον ἐκέρδισ' ἀπὸ σέν ὅσον ν' ἀξίζ' ἡ τρίχα.
 Κι ἀφότις ἐντροπιάσθηκα κι ἐχάθην μετὰ σένα,
 κάλλιον νὰ εἶχα ξορισθῇ καὶ νὰ 'χα πᾶν στὰ ξένα».
 Καὶ πάντα μὲ τὴν μάνιταν νὰ κλαίῃ, ν' ἀναστενάξῃ,
 τὴν μοίραν της ν' ἀγανακτᾷ, τὴν τύχην ν' ἀτιμάξῃ.
 Γελᾷ τὸν ἡ πολιτικὴ τὸν κόπελον τὸν νέον, 310
 κι ἂν εὐρὴ γέρον πελελὸν, κάμνει τὸν κοῦρον νέον.
 Ὅταν σοῦ λέγ' ἡ κούρβα «ναί», λέγει σε πάλιν «ὄχι»,
 καὶ πιάνει σε στὰ δίκτυα της, σὰν ψάριν μὲ τ' ἀπόχι.
 Ἡ πολιτικὴ ψηλὰ θωρεῖ καὶ χαμηλὰ ξαμώνει,
 κι ὁπῶρρη τὸν πιδέξον της, μετὰ χαρᾶς σιμώνει.
 Πολλοὺς γελοῦν οἱ πολιτικὲς, ἀμὲ πολλὰ γελοῦνται,
 κι ὅσα κι ἂν εἴν' μαστόρισσες, πάλιν τὸν ἄθον λοῦνται.
 Ἡ πολιτικὴ τοῦ καύκου της κάμνει τοῦ μπουτσουτσούνια,
 κι ἡ μάνα της μαλώνει τὸν ὡς διὰ νὰ φέρνῃ ψούνια,
 κι ὅταν ἰδῇ τὸν καῦκον της, κάθεταί χολιασμένη, 320
 ὡσὰν θλιμμένη κάθεταί καὶ παραπονεμένη,
 κι ὁ καῦκος της τὴν ἐρωτᾷ, κι οὐδὲν ἀπιλογᾷται,
 κι οὐδὲν τὸν ἀποκρίνεται εἰς ὅ,τι τῆς δηγᾷται.
 Ἐξαπορεῖ καὶ λέγει της ὁ φίλος της: «Ἰντὰ 'χεις;
 τὸ κεφαλάκιν σου πονεῖς, ἢ μετὰ μέναν τὰ 'χεις;»
 Κι ἀπιλογᾷται ἡ μάνα της μὲ τὴν πολλὴν μανίαν,
 ὡσὰν μαντάτον θλιβερόν ἀπὸ τὴν Ρωμανίαν:
 «Ἄφες τὴν τὴν κακότυχον, μηδὲν τῆς δίδῃς κάψαν,
 λέγω τὰ ψούνια τὰ 'φερες, ἐκεῖνα τὴν ἐβλάψαν.

327 ὡσὰν μαντάτον θλιβερόν· παροιμιακὴ φράση, φαίνεται, ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἀλωση τῆς Κωνσταντινούπολης.

ΛΟΓΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ

Γιὰ τὸ φαῖ καὶ τὸ πιότῳ

(191 - 204)

Τὸ φά σου ἄς ἔναι ὄντα πεινᾶς διὰ νὰ σοῦ νοστιμᾶται,
διότι δ,τι μίσος καὶ ἀνὲ φᾶς ὄλο κοπρὰ γεννᾶται.
Τρῶγε νὰ ζῆς, καὶ μηδὲν τρῶς ὥσάν τὸ κάμνει ὁ χοῖρος,
πίνε κρᾶσιν συγκεραστὸν ἀπὸ λιγοῦ σὰ μύρος.
Ἡ γούλα κάστρη καταλεῖ καὶ μετ' αὐτὰ διαβαίνει,
καὶ ψήφα τὸ δηνέρι σου στὰ κόπρια νὰ μὴ πηαίνει.
Βλέπε τῆς γούλας ἡ ὄρεξη νὰ μὴ σ' ἀζιγανέψη,
διατὶ τὸν ἄνθρωπον πλανᾷ τοῦ στόματος ἡ γέψη.
Σὰ φά καὶ πιῇ καὶ κοιμηθῇ τινάς, μὲ δίχως κόπους
εἰς μὶὸ τοῦ φέρνει ὁ λογισμὸς πολλοὺς διαβόλου τρόπους. 200
Ἡ γούλα καὶ τὸ πόρνεμα τὸ ἓνα σύρνει τὸ ἄλλο,
καὶ ποιὸν νὰ ἔναι γλυκότερον δὲν ξεύρω ν' ἀθιβάλω.
Ὅποιος αὐτὰ ὀρέγεται δουλῶνεται καθόλου,
διότι ἔν' καὶ τὸ 'να συνεργιὰ καὶ τ' ἄλλο τοῦ διαβόλου.

Γιὰ τὴ γυναῖκα σου

(321 - 338)

Καὶ αὐτήν τὴν ἀρχόντισσαν, ὀπῶναι συντροφιά σου,
κρέας ἀπὸ τὴν σάρκα σου, μέλος ἐκ τὴν πλευρά σου,
πάσκισε νὰ συμπορπατῇ μιὰν στράτα μετὰ σένα,
καὶ ὅταν μετρᾷς τὰ δεκαοκτώ, μὴ λέγῃ αὐτὴ 'κοσένα.
Ἄν δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ 'ν' φρόνιμη, ὀλίγα θές κοπιάζει,
εἶτα καὶ δῆς ὅτι ἔχει χρειάν, ἡ γνώση σου ἄς τὴν σιάζῃ.
Πρόσεχε ὅσον ἡμπορεῖς νὰ ζῆς καλὰ μ' ἐκείνη,
διότι ἂν κινήσῃ εἰς τὸ κακόν, οὐδὲν σοῦ λείπουν θρηνοί.
Ἄν σοῦ ζητᾷ φορέματα, βλαττιὰ καὶ δακτυλίδια, 330
κάμε τῆς μέσα τοῦ σπιτιοῦ δ,τι μπορεῖς στολίδια.

201 Βλ. τοὺς ἴδιους στίχους καὶ στὸν Γεωργιλλᾶ (σελ. 45, στ. 546).

Τὴν ὄρεξὴν τῆς τσάκιζε, μὴ βατσοιστῇ νὰ θέλῃ
τραγούδια, γάμους καὶ χαρές· καὶ ἂν γλυκαθῇ στὸ μέλι,
ὥσάν τὸ κάμνει ἡ μέλισσα, θέλει πνιγῇ ἀπόσω.
Δὲν ξεύρω πλεῖα τιμητικὰ τέτοιαν αἰτία νὰ χῶσω,
διατὶ αὐτήν ἡ σαγιτιὰ εἰς τὴν καρδιὰν ἐφτάνει,
καὶ δὲν εὐρίσκεται γιατρὸς τέτοιαν πληγὴ νὰ γιάνῃ.
Μαγὰρι νὰ θανάτωνε τὸν ἄνθρωπον τὴν ὥρα,
παρὰ νὰ τρώγῃ τὴν καρδιὰ σὰ φάγουσα καὶ ψώρα.

Ἡ δεύτερη γυναῖκα

(381 - 410)

Ἄν ἔτυχε ν' ἀπόθανεν ἡ πρώτη σου γυναῖκα,
καὶ νὰ σοῦ δίδουσιν προικιὰ καβαλαρίες δέκα,
μὴν παντρευτῆς διὰ τὰ παιδιά, μὴν τὰ παραπονέσης,
πρόσεχε καὶ ἀποκράτει τα διὰ νὰ τὰ ἡλικιώσης.
Ὅτι οἱ μητριές μὲ τὰ παιδιά ἅπειρες πρίκες φέρνουν,
καὶ εἰς τοῦ κυροῦ τὼς τὴν καρδιὰν πολλὰ μαγκλάβια σέρνουν.
Ἀλήθεια, ἂ δὲν ἔχῃς παιδιά καὶ οὐδὲν μπορῆς νὰ ζήσης
χωρὶς γυναῖκαν, πρόσεχε νὰ μὴν παραστρατήσης·
καὶ συγκαιρήτρα σου ἔπαρε, γιὰ νὰ συμπερπατῇτε,
τὸ θές ἐσὺ νὰ θῇ καὶ αὐτὴ καὶ εἰς μὶὸν ν' ἀγαπηθῇτε. 390
Ἀμέ, ἂ θές ἐσὺ κουκιά κι ἐκείνη θέλει ἀχλάδες,
δὲ μαγειρεύονται ποτὲ αὐτοῦνες οἱ λογάδες,
καὶ θέλεις ἔχει τὸ γκρι γκρι ταχιά κι ἀργὰ καὶ πάντα,
ὦρες γουνέλα νὰ ζητᾷ κι ὦρες χρουσὴ μεελάντα.
Λοιπὸν ἂν τύχῃ δεῦτερον εἰς τὸν ζυγὸν νὰ πέσης,
κάμε κουτάλες δυνατὲς νὰ μὴν τὸ παραθέσης.
Διατὶ ὅπου πέσῃ εἰς τὸν βυθὸν καὶ δὲν τότε κατέχῃ,
ἂ δευτερώσῃ, πρέπει τοῦ τὸ σφάλμαν τοῦ νὰ τρέχῃ.
Κι ἐσὺ ὅπου 'πεσες αὐτοῦ καὶ πάλι ἦρθες νὰ διάβῃς,
χρειά 'ναι μετὰ ὑπομονὴν νὰ γλύσης, νὰ μὴν λάβῃς. 400
Πάσκισε ὅσον ἡμπορεῖς τὸ σκάνταλον νὰ φεύγῃς,
κι ἂν ἐγεννήθῃ ἀπ' τὴ γυνή, μάθε νὰ τὴν ἀρνεύγῃς.

331 μὴ βατσοιστῇ: νὰ μὴ συνηθίσῃ.

389 συγκαιρήτρα: συνομήλικη. — 394 μεελάντα: φόρεμα μὲ φαρδιά καὶ μακριὰ
μανίκια. — 396 παραθέσης: νὰ μὴν τὸ ἀφήσῃς κάτω, δηλ. νὰ τὸ κρατήσῃς.